

Skolor ser väldigt olika på att polisanmäla

Hur våld i skolan ska hanteras, och om och när en polisanmälan ska göras, har varit föremål för intensiv debatt. Sandra Roxendal, masterstudent i socialt arbete vid Göteborg universitet, har gjort en kunskapsöversikt som visar stora variationer i skolors resonemang kring när polisanmälan bör göras. Ofta är det det fysiska våldet som motiverar en polisanmälan och då i disciplinerande syfte. Samtidigt är skolor i socioekonomiskt utsatta områden mer benägna att anmäla våldsbrott till polis än skolor i socioekonomiskt starka områden.

Sedan 90-talet har det skett en förändring vad gäller synen på brott som begås i skolan. Tidigare har dessa hanterats inom ramen för skolans fostrande uppdrag, men nu anmäls och hanteras de i stället i högre grad av polis. Trots denna skiftande ståndpunkt saknas det generella riktlinjer för när polisanmälan ska göras. I stället gör rektor en värdering av varje enskilt fall, för att därefter avgöra om en polisanmälan är aktuell. Rektorer har därmed stort utrymme att utifrån egna erfarenheter och värderingar avgöra hur elevernas beteende ska tolkas och hanteras. Syftet med kunskapsöversikten var att finna och sammanställa studier av hur dessa avvägningar ser ut, vilka faktorer som motiverar en polisanmälan och om samt hur det skiljer sig mellan skolor.

En ambivalens kring polisanmälan

Resultaten från tre olika intervjustudier med elevhälsoteam visar att skolans attityder och förhållningssätt till att göra en polisanmälan varierar kraftigt. När barn misstänks för brott ställs två huvudsakliga principer mot varandra. Å ena sidan den sociala omsorgsprincipen där barnet anses vara offer för missförhållanden och å andra sidan den straffrättsliga principen där barnet ses som ansvarsbärare för sina

handlingar. Dessa motsättningar synliggörs i skolpersonalens förhållningssätt till barn som begår våldsbrott i skolan. Å ena sidan framförs en vilja att lösa händelsen internt genom dialog med elever, föräldrar och personal och å andra sidan en vilja att polisanmäla en händelse som på andra platser skulle kategoriseras som misshandel eller olaga hot.

Trots skolpersonalens ambivalens dominerar inställningen att det som kategoriseras som ett brott i övriga samhället även är ett brott när det begås i skolan – och därmed polisens att utreda. Detta leder till att polisanmälan ofta görs i ett disciplinärt syfte för att markera för barnet och dennes föräldrar att handlingen är brottslig och får konsekvenser. Samtidigt är det svårt för personalen att urskilja ett väldefinierat brott från alla de vardagliga konflikter eller "bråk" som uppstår i skolmiljö. Här är studierna eniga om att det är det fysiska våldet som är vägledande och motiverar en polisanmälan. Det fysiska våldet bedöms dels vara farligare och därmed mer befogat att polisanmäla medan våld som är subtilt och emotionellt är svårare att konkretisera och upptäcka. Personalen tycker i många fall att det är lättare att motivera en polisanmälan när det finns något konkret som legitimerar beslutet att anmäla – såsom en fysisk handling.

Andra svårigheter som personalen möter är att identifiera vem som är offer och vem som är förövare då dessa kategorier ofta överlappar varandra. I en av studierna som ingår i översikten lyfts ett exempel där en elev är utsatt för kränkningar och trakasserier under en längre tid vilket till slut resulterar i att den utsatta eleven svarar med fysiskt våld. Båda eleverna är både offer och förövare, men eleven som brukar fysiskt våld är den som polisanmäls – trots att hen varit offer för trakasserier under en längre tid. Det synliggör hur det är det fysiska våldet som gör en förövare, och som också polisanmäls.

Hur skolan agerar när eleverna inte har uppnått straffmyndighetsålder (15 år) skiljer sig också mellan skolor. Vissa skolor polisanmäler allt, oberoende av ålder medan andra

skolor undviker att polisanmäla elever som är under 15 år. Polisanmälan av barn som inte är straffmyndiga kommer i praktiken i de flesta fall resultera i att ärendet överläts till socialtjänsten, och man kan därför fundera över vad polisanmälan i sådana fall tjänar för syfte. En av studierna visar att polisanmälan mot barn som inte är straffmyndiga dels görs i syfte att avskräcka från fortsatt brottslighet eller våldsanvändning och dels i syfte att uppmärksamma socialtjänsten på elevens våldsamma beteende.

Skolor i socioekonomiskt utsatta områden polisanmäler mer

Resultatet från två olika fallstudier visar att benägenheten att polisanmäla ser olika ut i olika områden. Skolor som ligger i socioekonomiskt utsatta områden har ett närmare samarbete med polis och större benägenhet att anmäla även mindre allvarliga våldsbrott. Polis är också i högre grad närvarande i skolans lokaler. Skolor i socioekonomiskt starka områden är å andra sidan mer benägna att hantera ärendet inom elevhälsoteam genom samtal med elever och föräldrar.

Samverkan framförs i studierna som en viktig åtgärd för att hantera våldsbrotten i skolan, men sättet att samverka, och med vem, skiljer sig mellan skolorna. Bland skolorna i de socioekonomiskt starka områdena har vårdnadshavarna mycket inflytande medan de i skolor i socioekonomiskt utsatta områden i princip inte har något inflytande alls. I de socioekonomiskt utsatta områdena fungerar även polisanmälan som ett sätt att kommunicera med andra myndigheter. I den ena studien fungerade polisanmälan som ett sätt för skolan att "lämpa över problemet" istället för att själva vidta åtgärder medan en annan studie visar att polisanmälan snarare stärker samverkan mellan skola och polis.

Skolornas olika åtgärder mot elevernas våldsutövning påverkar också hur eleverna kategoriseras. Sättet på vilket barnets problem dokumenteras – i detta fall genom polisanmälan, påverkar både hur omvärlden bemöter barnet och hur barnet uppfattar sig själv. Därmed finns en risk att barnet

identifierar sig som våldsam, eller som brottsling utifrån den kategorisering som sker genom en polisanmälan.

Hur vi förstår och förklarar elevens problem påverkar också hur de hanteras. Exempelvis förklaras de våldsbrott som begås i skolor belägna i socioekonomiskt starka områden i högre utsträckning utifrån potentiella diagnoser eller hemförhållanden vilket gör att skolan är mer benägen att själva hantera problemet utan att involvera polisen. I socioekonomiskt utsatta områden ses eleverna i högre utsträckning vara ansvarsbärare för sina handlingar vilket gör skolan mer benägen att göra en polisanmälan.

Motsättningarna i hanteringen av skolvåld bör också förstås utifrån ett allmänt skiftande fokus mot mer repressiva och rättsliga åtgärder.

Det ser vi tydligt idag då vi befinner oss mitt i ett paradigmskifte med fokus på ökade straffrättsliga åtgärder, även när det gäller barn. Samtidigt finns det goda skäl att tro att ökade repressiva åtgärder såsom övervakning, polisanmälningar och polispatrullering i skolan snarare kommer att leda till ökad våldsbenägenhet och segregation. Det förstärker det förhållande mellan skolan och brottslighet som kallas för school-to-prison-pipeline. Mer repressiva och disciplinära sanktioner för mindre allvarlig misskötsamhet gör att elever tidigare involveras i det straffrättsliga systemet.

Polisanmälan vara eller icke vara är en omdebatterad fråga. Kunskapsöversikten pekar på att polisanmälningar som en del av de föreslagna, och införda, repressiva och polisiära åtgärderna har många bekymmersamma baksidor. Denna typ av åtgärder riskerar att förstärka grundläggande samhällsproblem som social exkludering och segregation. Inte att bidra till lösningen.

Sandra Roxendal, masterstudent i socialt arbete vid Göteborgs universitet